

VLADIMÍR SPOUSTA

HUDEBNĚ- LITERÁRNÍ SLOVNÍK

Hudební díla inspirovaná slovesným uměním

I. SVĚTOVÍ SKLADATELÉ

MASARYKOVA UNIVERZITA

Vladimír Spousta
HUDEBNĚ-LITERÁRNÍ SLOVNÍK

muni
PRESS

Knihu recenzovali:

Mgr. Pavel Blatný

prof. PhDr. Josef Maňák, CSc.

prof. PhDr. Rudolf Pečman, DrSc.

prof. PhDr. et MgA. Miloš Štědroň, CSc.

VLADIMÍR SPOUSTA

HUDEBNĚ- LITERÁRNÍ SLOVNÍK

Hudební díla inspirovaná slovesným uměním

SVĚTOVÍ SKLADATELÉ

I. díl slovníkové trilogie

Masarykova univerzita / Brno 2011

Součástí publikace je CD se slovníkem.

© 2011 Vladimír Spousta

ISBN 978-80-210-7724-9 (online : pdf)

ISBN 978-80-210-5311-3 (brožovaná vazba)

OBSAH

PŘEDMLUVA	7
PODĚKOVÁNÍ	8
ÚVOD	9
Ke vzniku, koncepci a metodě tvorby <i>Slovníku</i>	9
SÉMANTICKÉ A TERMINOLOGICKÉ SOUVISLOSTI POJMU SVĚTOVÝ SKLADATEL	25
SLOVESNÉ UMĚNÍ A HUDBA	27
1. Sluch a zrak – základní receptory umění	28
2. Hudba, slovesné a výtvarné umění	30
3. Vztah hudby a slovesného umění	32
3.1 Shody a specifčnosti slovesného a hudebního umění	32
3.2 Historické souvislosti vztahu hudby a slovesného umění	35
3.3 Klasifikace vztahů mezi slovesným a hudebním uměním	40
3.4 Typy genetických souvislostí hudebních a slovesných uměleckých děl	42
4. Funkce hudebního a slovesného umění	47
STRUKTURA SLOVNÍKOVÉHO HESLA	51
1. Řazení hesel	51
2. Hudebně-literární konotace jako kritérium výběru hudebních děl zařazených do <i>Slovníku</i>	53
UKÁZKY ZE SLOVNÍKOVÉ ČÁSTI (CD-ROM)	55
A) Hudební díla světových skladatelů komponovaná z podnětu slovesného umění	55
B) Literární umění v dílech světových skladatelů	55
C) Lidová slovesnost v tvorbě světových skladatelů	57
a) Hudební díla inspirovaná lidovou poezií	57
b) Hudební díla inspirovaná lidovou prózou	57
D) Hudební skladby komponované k počtě literárních a hudebních umělců	58
a) Hudební skladatelé a jejich díla komponovaná k počtě literárních a hudebních umělců	58
b) Literární a hudební umělci, k jejichž počtě skladatelé svá díla komponovali ...	58
E) Skladatelé světové hudby v beletristické literatuře	58
a) Světoví skladatelé v dílech literárních umělců	58
b) Spisovatelé a básníci o světových skladatelích	59

SEZNAM SVĚTOVÝCH SKLADATELŮ (abecedně řazený)	61
SEZNAM SVĚTOVÝCH SKLADATELŮ (řazený podle roku narození)	71
SEZNAM LITERÁRNÍCH UMĚLCŮ	81
LIDOVÁ POEZIE A PRÓZA	131
1. Lidová poezie	131
2. Lidová próza	132
SLOVNÍČEK POUŽITÝCH HUDEBNÍCH A LITERÁRNÍCH TERMÍNŮ	133
LITERATURA	145
1. Slovníky, encyklopedie a katalogy	145
2. Knižní monografie	150
3. Sborníkové studie	164
4. Časopisecké statě	165

CD-ROM

Struktura slovníkového hesla	1
A) Hudební díla světových skladatelů komponovaná z podnětu slovesného umění	5
B) Literární umění v dílech světových skladatelů	287
C) Lidová slovesnost v tvorbě světových skladatelů	607
a) Lidová poezie	608
b) Lidová próza	630
D) Hudební skladby komponované k počtě literárních a hudebních umělců	633
a) Hudební skladatelé a jejich díla komponovaná k počtě literárních a hudebních umělců	634
b) Literární a hudební umělci, k jejichž počtě skladatelé svá díla komponovali	636
E) Skladatelé světové hudby v beletristické literatuře	639
a) Světoví skladatelé v dílech literárních umělců	640
b) Spisovatelé a básníci o světových skladatelích	642

PŘEDMLUVA

Hudebně-literární slovník, který eviduje hudební díla inspirovaná slovesným uměním, je pozoruhodným výtvozem v několika ohledech. Především ztělesňuje ideu interdisciplinarity, neboť zachycuje komplementaritu hudebního díla a slovesného uměleckého artefaktu, která odráží spřízněnost obou uměleckých projevů, a tím potvrzuje vnitřní provázanost některých jevů našeho světa, které někdy vnímáme a prožíváme odděleně.

Tato hluboká koincidence hudebního a literárního díla je v tvorbě umělců různě roztroušena a často uniká naší pozornosti nebo se považuje za náhodný jev umělcovy inspirace, proto je velmi záslužné, že nás na ni autor upozorňuje a navíc ji systematicky zachycuje. Autor tento průnik uměleckých žánrů dlouhodobě sledoval, studoval a také registroval.

Vědecká přesnost a spolehlivost je charakteristickým znakem Spoustovy práce. S jeho tvorbou máme příležitost setkávat se jak v oblasti vědecké, tak i umělecké – v obou se projevuje jako výrazná osobnost, která obohacuje čtenáře jeho děl o nové poznatky a zážitky. Mezi těmito dvěma světy se pohybuje s jistotou i nadhledem: vědeckou práci zaměřuje převážně na problematiku uměnovědnou se zacílením na estetickou výchovu, svou uměleckou produkcí poměřuje hodnoty a výsledky vědeckých analýz. Jeho styl se vyznačuje úsilím o postižení řádu, systému a jeho struktury, ale také jazykovou akribií a už zmíněnou snahou o vizualizaci jevů, o nichž pojednává. To činí jeho dílo myšlenkově, terminologicky i formulačně přesné a výstižné, ale současně přístupné všem zájemcům o pojednávanou problematiku.

Kromě své dlouholeté excerpcí a vědecké práce se autor opíral o četné literární i pramenné zdroje, takže výsledné dílo představuje originální a jedinečný počín, který přináší nový pohled na hudební tvorbu ve světovém kontextu. Přispěl tak tvůrčím způsobem k obohacení české hudební lexikografické literatury.

Slovník představuje neobyčejně bohatý zdroj informací, který ocení každý milovník umělecké tvorby. Kromě toho přináší inspiraci pro pedagogické pracovníky v oblasti umělecké výchovy, umožňuje jim totiž bez pracného pátrání po různých pramenech využít údajů pro specifikaci vztahů mezi uměleckými žánry při bezprostředním výchovném působení, které by mělo vždy usilovat o celkový prožitek a o vytváření komplexních edukačních situací.

Prof. PhDr. Josef Maňák, CSc.

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval všem, kdo mi byli nápomocní při práci na tomto *Slovníku*. Za cenné připomínky vděčím dnes již zesnulému profesorovi Masarykovy univerzity PhDr. **Rudolfu Pečmanovi**, DrSc., hudebnímu vědci mimořádného hudebního a kulturního rozhledu, který jako první pročetl rukopisnou verzi; jeho vydání se však nedočkal (zemřel nečekaně v roce 2009). Dále patří mé díky vzácnému a dávnému mému příteli – světově proslulému hudebnímu skladateli a muzikologovi Mgr. **Pavlu Blatnému**. Významnému muzikologovi a hudebnímu skladateli PhDr. et MgA. **Miloši Štědroňovi**, CSc., univerzitnímu profesorovi Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, vděčím za to, že mi nezištně a s nebývalou ochotou poskytl i mnohé obtížně dostupné cizojazyčné materiály, na jejichž základě jsem mohl některé údaje doplnit nebo zpřesnit. Se stejnou vděčností děkuji svému dlouholetému příteli a spolupracovníkovi PhDr. **Josefu Maňákovi**, CSc., profesorovi Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, za lektorský posudek *Slovníku*. Za vstřícnost a pomoc při počítačovém zpracování databáze *Slovníku* patří můj vřelý dík doc. PhDr. **Karlu Palovi**, CSc., a Mgr. **Pavlu Šmerkovi**, Ph.D., z Fakulty informatiky Masarykovy univerzity. Za obětavou a trpělivou spolupráci upřímně děkuji také své ženě a synovi, z nichž každý se podle svých časových možností spolupodílel na finální podobě tohoto *Slovníku*.

Vladimír Spousta

ÚVOD

Ke vzniku, koncepci a metodě tvorby *Slovníku*

Slovník hudebních skladatelů a jejich literárních inspirací je určen nejen odborné muzikologické veřejnosti, ale rovněž širší kulturní (i laické) veřejnosti. Svým obsahem je zcela samostatným specifickým dílem. Jeho zvláštností je skutečnost, že poskytuje základní informaci pouze o těch hudebních skladatelích, jejichž hudební díla jsou nějakým způsobem svázána se slovesným uměním. Tyto vazby mají různý charakter: mohou mít podobu pouhého inspiračního podnětu, a to jak hudebního, tak literárního, nebo jsou zakotveny v ideji, námětu (obsahu) či textu literárního díla. Na základě této dvojakosti vyčleňujeme dvě kategorie hudebně-literárních konotací:

1. **Literární díla** inspirovaná hudebním uměním, kde se ocitají beletristická literární díla s námětem z fiktivního nebo historicky doloženého hudebního prostředí a hudebně naučná díla s námětem z hudebního prostředí.
2. **Hudební díla** inspirovaná slovesným uměním, která vznikla jako odezva ideje, námětu nebo textu literárního díla. Idea a námět literárního díla se odráží v různých hudebních formách – jako předehra, symfonická báseň, scénická nebo baletní hudba; text slovesného díla je pro hudebního skladatele východiskem při tvorbě melodramu, písně, sboru, kantáty, oratoria a opery. Soudpis děl zrodilších se z tohoto inspiračního zdroje tvoří podstatnou část slovníku.

Ideové, tematické nebo stylové konotace, které podnítily vznik konkrétního hudebního díla, vyjevují různý stupeň vzájemné blízkosti: od pouhé ideové či osobnostní souvztažnosti, jako je tomu např. mezi **Beethovenovou** *Kreutzerovou sonátou* (č. 9 A dur, op. 47) a proslulou novelou téhož názvu Lva Nikolajeviče **Tolstého**, až po těsné vazby integrační, kdy skladatel prokomponovává text básně nebo libreta (oper, baletu, pantomimy). Co do počtu je tento druhý typ spojitostí, kdy umělci obou druhů umění – slova a tónů – dosahují symbiózy svých děl, registrován ve slovníku nejčastěji. Mnohá témata anglického dramatika Williama **Shakespeara** se vryla do kulturního povědomí kultivované populace celé západní civilizace. Díky tomu také osobní jména ústředních postav jeho dramát (např. *Hamlet*, *Othello*, *Romeo*) převzala nejednou úlohu zástupného pojmenování určitého typu člověka se zřetelně profilovanými vlastnostmi a jsou běžně užívána i v přeneseném významu; stala se tak v podstatě jejich synonymy (*Othello* – zaslepený žárlivec, *Romeo* – zamilovaný mladík). Např. věčné téma lásky zdramatizované ve hře *Romeo a Julie* inspirovalo (a inspirační sílu neztratilo ani v době současné) řadu hudebních skladatelů: Hector Louis **Berlioz** je zpracoval v podobě dramatické symfonie, Charles **Gounod** jako operu, Petr Iljič **Čajkovskij** pro

ně volí formu fantastické předehry, Sergej Sergejevič **Prokofjev** mu dal podobu baletu. S tragédií *Hamlet* se setkáme např. v díle slovenských skladatelů: Alexander **Moyzes** a Ján **Cikker** komponují k Shakespearově divadelní hře scénickou hudbu. Ve výčtu by ovšem bylo možno dále pokračovat a byl by bohatý.

Slovník však nesleduje pouze vztahy tohoto druhu, tj. mezi konkrétními literárními (básnickými, prozaickými či dramatickými) artefakty a jejich zhudebněnými protějšky, ale je koncipován širěji, tzn. i se zřetelem k osobnosti autora literárního díla, jeho ideového odkazu a obecně kulturnímu přínosu, jako je tomu např. v případě Jana Amose **Komenského** a kantáty *Hommage à Comenius (Pocta Komenskému)* od Daria **Milhauda**, nebo v recipročním („inverzním“) vztahu, kdy k počtě hudebního skladatele předkládá své dílo umělec slova, jak to činí např. Jaroslav **Seifert** sbírkou básní *Mozart v Praze*. I když se s tímto typem souvztažností nesetkáváme často (je spíše vzácností), je pro snazší identifikaci formálně odlišen od ostatních záznamů tak, že jméno literární osobnosti a jméno hudebního skladatele je uzavřeno do závorek.

V této souvislosti je nutno přičinit i poznámku o metodách a kritériích aplikovaných při výběru hudebních skladatelů a jimi zhudebněných literárních děl. Rozhodujícím a důsledně uplatňovaným kritériem byla *umělecká a obsahová (ideová) hodnota hudebního díla* a jeho literární předlohy. Pozornost v 1. dílu je věnována především hudebním dílům skladatelů světového významu, jejichž tvorba je tradičně vnímána jako ukazatel celosvětového vývoje hudebního myšlení, a významnějším skladatelům národních kultur včetně největších osobností české hudební kultury. Hudební tvorba českých hudebních skladatelů, jejíž vznik byl inspirován slovesným uměním, je zpracována samostatně, a to podle týchž zásad jako tento slovník, a vychází jako 2. díl pod názvem **Hudebně-literární slovník českých skladatelů**. Obdobně je koncipován i 3. díl Hudebně-literárního slovníku, který mapuje tvorbu skladatelů 20. století.

Do 1. dílu – **Hudebně-literárního slovníku světových skladatelů** – jsou zařazeni hudební skladatelé z celé šíře historického vývoje až po začátek 20. století, pochopitelně při zachování základního historiografického hlediska respektujícího význam skladatele ve světových a národních dějinách. Pozornost však není soustředěna pouze na nejvýznamnější tvůrčí zjevy světového hudebního dění. Kritérium výběru je současně ovlivněno i autorovým úsilím o maximální objektivitu výběru a s tím související tendencí neopomíjet – a začlenit do *Slovníku* – i takové skladatele, jejichž význam je možno z hlediska historického vývoje světového hudebního umění považovat za marginální. O zařazení jmen těchto skladatelů – z kategorie „*minorum gentium*“ – stojících v hierarchii uznávaných a respektovaných uměleckých velikanů někdy i o několik příček níže, rozhodovalo obvykle některé z hledisek dalších: např. jejich vztah k české hudbě a k české hudební historii, kontakt s českou kulturou, výskyt jejich jmen v odborné, muzikologické a hudebně popularizující literatuře, ale i míra popularity a obecného povědomí

o existenci těchto skladatelů a jejich děl (včetně autorů literární předlohy uváděných hudebních děl) u české odborné a hudbymilovné veřejnosti. Autor je totiž přesvědčen, že jen tak může uživatel *Slovníku* získat úplný a celistvý (a tím i objektivní) obraz o druzích, typech, formách a počtu hudebních děl světových skladatelů inspirovaných slovesným uměním a komponovaných na základě integrace obou uměleckých druhů. Je zřejmé, že výběr hudebních skladatelů i počet uváděných děl je nutně výsledkem určitého kompromisu. *Slovník* registruje hudební díla celkem 713 skladatelů v časovém rozpětí posledních pěti století, a to počínaje nejstarším z nich Giovannim Pierluigim da **Palestrinou** (* 1525) až po skladatele narozené v roce 1930. Nejméně skladatelů pochází ze 16. a 17. století (6 a 10), z 18. století 59 skladatelů, v největším počtu jsou zastoupeni komponisté, kteří se narodili v 19. a 20. století (295 a 342). Z hlediska teritoriálního má čtenář možnost nahlédnout do tvůrčí dílny skladatelů z nejrůznějších, i velmi vzdálených končin světa: z Turecka, Ázerbájdžánu, Gruzie, z Islandu, Číny, Japonska i z Jižní Ameriky (ze Santiaga de Chile nebo z Uruguaye).

Více než pateronásobně je však **literárních umělců**, jejichž dílo skladatele k tvůrčímu počínu inspirovalo. V *Rejstříku literárních umělců – autorů zhudebněných děl* (stejně jako v části *Literární umění v dílech světových skladatelů*) je zaznamenáno celkem 3 919 jmen. Tento vysoký počet literátů je dán tím, že skladatelé nacházeli inspirativní náměty či texty (ty v nesrovnatelně větší míře) mnohdy i v díle spisovatelů a básníků regionálního nebo i lokálního významu, jejichž existenci často ani literární historie a kritika nezaznamenala. Tato skutečnost je rovněž příčinou toho, že nebylo vždy možno stvrdit jejich totožnost ani rokem narození. U mnohých z nich bylo zhudebněno pouze jedno jediné dílo, povětšinou písňový text.

Jinou početnou skupinu tvoří literáti, kteří podnítli k hudebnímu ztvárnění celou řadu skladatelů různých generací a rozličných vyjadřovacích stylů pouze jedním nebo jen několika svými výtvary. Tak např. **Cervantesův** *Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha* inspiroval ne méně než 14 skladatelů, **Goethe** svým *Faustem* oslovil 30 hudebních tvůrců. Co do počtu zhudebněných literárních děl se v popředí ocitá Johann Christoph Friedrich von **Schiller** se 43 prokomponovanými díly (od 27 skladatelů), bezkonkurenčně pak geniální William **Shakespeare**, z jehož díla se v popředí zájmu skladatelů ocitla především dramata. Na náměty či texty 11 nejčastěji zhudebněovaných Shakespearových dramát vytvořilo 77 skladatelů celkem 114 kompozic, která jsou uspořádána v následujících tabulkách. Nejintenzivněji poutala jejich pozornost dramata *Hamlet* (s 21 zhudebněnými díly), *Romeo a Julie* (s 19 díly), *Othello* a *Bouře* (po 12 skladbách) a *Macbeth* s 11 kompozicemi.

WILLIAM SHAKESPEARE * 1564

Hamlet, králevic dánský, tragédie o pěti jednáních

Hudební skladatel	Rok narození	Hudební dílo	Žánr	Číslo opusu
LISZT, Ferenc	1811	<i>Hamlet</i>	symfonická báseň (předehra k tragédii)	
THOMAS, Charles Louis Ambroise	1811	<i>Hamlet</i>	opera	
MONIUSZKO, Stanislav	1819	<i>Hamlet</i>	hudba k tragédii	
ČAJKOVSKIJ, Petr Iljič	1840	<i>Hamlet</i>	fantastická ouvertura, scénická hudba	
BERSA, Blagoje	1873	<i>Hamlet</i>	symfonická báseň	
PROKOFJEV, Sergej Sergejevič	1891	<i>Hamlet</i>	scénická hudba pro malý symfonický orchestr	77a
		<i>Gavota z hudby k Hamletovi</i>	pro klavír	77b
LOTHAR, Mark	1902	<i>Hamlet</i>	scénická hudba	
BLACHER, Boris	1903	<i>Hamlet</i>	balet se sborem, též symfonická báseň	
MOYZES, Alexander	1906	<i>Hamlet</i>	scénická hudba	29
ŠOSTAKOVIČ, Dmitrij Dmitrijevič	1906	<i>Hamlet</i>	scénická hudba	32
		<i>Hamlet</i>	suita z hudby ke hře	32a
		<i>Hamlet</i>	hudba k filmu	116
		<i>Hamlet</i>	suita z hudby k filmu	116a
CIKKER, Ján	1911	<i>Hamlet</i>	scénická hudba	
MAČAVARIANI, Alexej Davidovič	1913	<i>Hamlet</i>	opera	
SEARLE, Humphrey	1915	<i>Hamlet</i>	opera	
KARAJEV, Kara Abdulfarogly	1918	<i>Hamlet</i>	balet	
NOVÁK, Jan	1921	<i>Hamlet</i>	scénická hudba	
BENTOIU, Pascal	1927	<i>Hamlet</i>	opera	18
SZOKOLAY, Sándor	1931	<i>Hamlet</i>	opera	

Romeo a Julie, tragédie o pěti jednáních

Hudební skladatel	Rok narození	Hudební dílo	Žánr	Číslo opusu
BENDA, Jiří Antonín	1722	<i>Romeo a Julie</i>	trojaktová zpěvohra	
ZINGARELLI, Nicola Antonio	1752	<i>Romeo a Julie</i>	opera	
BEETHOVEN, Ludwig van	1770	<i>Smyčcový kvartet F dur</i>	inspirován tragédií <i>Romeo a Julie</i>	18, č. 1
BELLINI, Vincenzo	1801	<i>I Capuleti ed i Montecchi</i> (<i>Kapuleti a Montekové</i>)	opera (podle dramatu <i>Romeo a Julie</i>)	
BERLIOZ, Hector Louis	1803	<i>Romeo a Julie</i>	velká dramatická symfonie se sóly, sbory a orchestrem	
WAGNER, Richard	1813	<i>Romeo und Julia</i>	pro orchestr	
BAUR, Jürg	1818	<i>Romeo und Julia</i>	pro orchestr	
GOUNOD, Charles	1818	<i>Roméo et Juliette</i>	lyrická opera	
ČAJKOVSKIJ, Petr Iljič	1840	<i>Romeo a Julie</i>	orchestrální fantazie, předehra	
DVOŘÁK, Antonín	1841	<i>Romeo a Julie</i>	koncertní ouvertura	
FIBICH, Zdeněk	1850	<i>Romeo a Julie</i>	scénická hudba k dramatu, ouvertura	
STRAUSS, Richard	1864	<i>Romeo a Julie</i>	scénická hudba	
ZANDONAI, Riccardo	1883	<i>Romeo e Giulietta</i>	opera	
PROKOFJEV, Sergej Sergejevič	1891	<i>Romeo i Džulietta</i>	dramatický balet o čtyřech dějstvích, 10 obrazech	64a
		<i>Romeo i Džulietta</i>	I. a II. symfonická suita z baletu	64b, c
		<i>Romeo i Džulietta</i>	deset skladeb pro klavír	75
		<i>Romeo i Džulietta</i>	III. symfonická suita z baletu pro velký orchestr	101
BLACHER, Boris	1903	<i>Romeo a Julie</i>	opera	
SUTTERMEISTER, Heinrich	1910	<i>Romeo und Julia</i>	opera	
BERNSTEIN, Leonard	1918	<i>West Side Story</i>	muzikál na motivy tragédie <i>Romeo a Julie</i>	

Othello, mouřenín benátský, tragédie o pěti jednáních

Hudební skladatel	Rok narození	Hudební dílo	Žánr	Číslo opusu
ROSSINI, Gioacchino Antonio	1792	<i>Otello o Il moro di Venezia (Othello, aneb Mouřenín benátský)</i>	opera seria	
VERDI, Giuseppe	1813	<i>Othello</i>	opera, lyrické drama	
DVOŘÁK, Antonín	1841	<i>Othello</i>	koncertní ouvertura	93
FIBICH, Zdeněk	1850	<i>Othello</i>	symfonická báseň	6
BORTKEVIČ, Sergej	1877	<i>Othello</i>	symfonická báseň	
KREJN, Alexandr Abramovič	1883	<i>Othello</i>	balet	
JEREMIÁŠ, Otakar	1892	<i>Othello</i>	scénická hudba	
BLACHER, Boris	1903	<i>Der Mohr von Venedig (Mouřenín benátský)</i>	balet (podle dramatu <i>Othello</i>)	
CHAČATURJAN, Aram Iljič	1903	<i>Othello</i>	filmová hudba	
DANKEVIČ, Konstantin Fjodorovič	1905	<i>Othello</i>	symfonická báseň	
MAČAVARIANI, Alexej Davidovič	1913	<i>Othello</i>	balet	
JUROVSKIJ, Vladimir Michajlovič	1915	<i>Othello</i>	symfonie-poéma	

Bouře, dramatická báseň (pohádková hra)

Hudební skladatel	Rok narození	Hudební dílo	Žánr	Číslo opusu
PURCELL, Henry	1658	<i>Bouře</i>	hudba k činohře	
		<i>Pojď písčitou cestou</i>	píseň z hudby k <i>Bouři</i> , pro sólový hlas a cembalo	
ČAJKOVSKIJ, Petr Iljič	1840	<i>Burja (Bouře)</i>	symfonická fantazie	18

FIBICH, Zdeněk	1850	<i>Bouře</i>	opera	40
		<i>Bouře</i>	symfonický obraz pro velký orchestr	46
SIBELIUS, Jean	1865	<i>Bouře</i>	předehra k pohádkové hře	109
BEETHOVEN, Ludwig van	1870	<i>Sonáta d moll, pro klavír</i>	inspirována dramatem <i>Bouře</i>	31, č. 2
MARTIN, Frank	1890	<i>Der Sturm (Bouře)</i>	opera	
HONEGGER, Arthur	1892	<i>Bouře</i>	předehra	
		<i>Zwei Gesänge Ariels</i>	pro zpěv a orchestr (z <i>Bouře</i>)	
SUTTERMEISTER, Heinrich	1910	<i>Kouzelný ostrov</i>	opera (podle hry <i>Bouře</i>)	
KURTÁG, György	1926	<i>Bouře</i>	scénická hudba	

Macbeth, tragédie v pěti jednáních				
Hudební skladatel	Rok narození	Hudební dílo	Žánr	Číslo opusu
BENDA, Jiří Antonín	1722	<i>Macbeth</i>	scénická hudba	
VERDI, Giuseppe	1813	<i>Macbeth</i>	opera	
SMETANA, Bedřich	1824	<i>Macbeth a čarodějnice</i>	klavírní skica (na motivy tragédie <i>Macbeth</i>)	
STRAUSS, Richard	1864	<i>Macbeth</i>	symfonická báseň pro velký orchestr	23
GEDIKE, Alexandr Fjodorovič	1877	<i>Macbeth</i>	opera	
BLOCH, Ernest	1880	<i>Macbeth</i>	opera	
MALIPIERO, Gian Francesco	1882	<i>Preludio e morte di Macbeth (Předehra a smrt Macbeth)</i>	koncert pro baryton a orchestr	
IBERT, Jacques	1890	<i>Macbeth</i>	filmová hudba	
JEREMIÁŠ, Otakar	1892	<i>Macbeth</i>	scénická hudba	
MADERNA, Bruno	1920	<i>Macbeth</i>	hudba k rozhlasové hře a baletní hudba	
MOLČANOV, Kirill Vladimirovič	1922	<i>Macbeth</i>	balet	

Sen noci svatojánské
lyrická komedie (pohádková hra) o pěti jednáních

Hudební skladatel	Rok narození	Hudební dílo	Žánr	Číslo opusu
PURCELL, Henry	1658	<i>The Fairy Queen</i> (<i>Sen noci svatojánské</i>)	semi-opera	
MENDELSSOHN-BARTHOLDY, Felix	1809	<i>Ein Sommernachtstraum</i> (<i>Sen noci svatojánské</i>)	scénická hudba	
			koncertní předehra	
			orchestrální suita z hudby ke stejnojmenné komedii	21
			orchestrální pochod ze scénické hudby	61
SUPPÉ, Franz von	1819	<i>Sen noci svatojánské</i>	scénická hudba	
ORFF, Carl	1895	<i>Ein Sommernachtstraum</i> (<i>Sen noci svatojánské</i>)	scénická hudební kreaace	
WAGNER-RÉGENY, Rudolf	1903	<i>Sen noci svatojánské</i>	hudba k divadelní hře	
BRITTEN, Benjamin	1913	<i>A mid-summer Night's Dream</i> (<i>Sen noci svatojánské</i>)	trojaktová opera	64
GEIßLER, Fritz	1921	<i>Sommer-nachtstraum</i> (<i>Sen noci svatojánské</i>)	balet	

Večer tříkrálový, aneb Cokoli chcete, komedie

Hudební skladatel	Rok narození	Hudební dílo	Žánr	Číslo opusu
SMETANA, Bedřich	1824	<i>Viola</i>	zpěvohra (podle komedie <i>Večer tříkrálový</i>)	

BRAHMS, Johannes	1833	<i>Lied von Shakespeare (Komm herbei, Tod)</i>	sbor z cyklu Čtyři zpěvy pro ženský sbor, dva lesní rohy a harfu (z veselohry <i>Večer tříkrálový</i>)	17
FOERSTER, Josef Bohuslav	1859	<i>Píseň šaškova</i>	pro sólový hlas s průvodem (z veselohry <i>Večer tříkrálový</i>)	116b
		<i>Večer tříkrálový</i>	scénická hudba	116e
WEIS, Karel	1862	<i>Viola (Večer tříkrálový)</i>	opera	
WAGNER-RÉGENY, Rudolf	1903	<i>Was ihr wollt (Cokoli chcete)</i>	scénická hudba	
BLATNÝ, Pavel	1931	<i>Aprílová komedie</i>	muzikálové variace na <i>Večer tříkrálový</i>	
		<i>Večer tříkrálový</i>	hra se zpěvy a tanci	

Král Lear, tragédie

Hudební skladatel	Rok narození	Hudební dílo	Žánr	Číslo opusu
BERLIOZ, Hector Louis	1803	<i>König Lear (Král Lear)</i>	velká předehra pro velký orchestr	4
BALAKIREV, Milij Alexejevič	1836	<i>King Lear</i>	předehra a scénická hudba	
DEBUSSY, Claude	1862	<i>King Lear (Fanfára, Spánek Learův)</i>	zlomek scénické hudby	
COPLAND, Aaron	1900	<i>The Five Kings (Král Lear)</i>	hudba k divadelní hře	
WAGNER-RÉGENY, Rudolf	1903	<i>Coriolan, König Lear (Coriolan, král Lear)</i>	scénická hudba	
ŠOSTAKOVIČ, Dmitrij Dmitrijevič	1906	<i>Král Lear</i>	scénická hudba	58a

Zkrocení zlé ženy, veselohra o pěti jednáních				
Hudební skladatel	Rok narození	Hudební dílo	Žánr	Číslo opusu
GOETZ, Hermann	1840	<i>Der Widerspenstigen Zähmung</i> (Zkrocení zlé ženy)	komická opera o čtyřech jednáních	
PRATELLA, Francesco Balilla	1880	<i>La bisbetica domata</i> (Zkrocení vzpurných)	scénická hudba	
PORTER, Cole	1892	<i>Kiss me, Kate</i> (Líbej mě, Katko)	muzikál (podle komedie Zkrocení zlé ženy)	
ŠEBALIN, Vissarion Jakovlevič	1902	<i>Ukroščenije strop-tivoj</i> (Zkrocení zlé ženy)	komická opera	
WAGNER-RÉGENY, Rudolf	1903	<i>Der Widerspenstigen Zähmung</i> (Zkrocení zlé ženy)	scénická hudba	
CIKKER, Ján	1911	<i>Skrotenie zlej ženy</i>	scénická hudba	

Kupec benátský, komedie v pěti jednáních				
Hudební skladatel	Rok narození	Hudební dílo	Žánr	Číslo opusu
WEBER, Carl Maria von	1786	<i>Sagt, woher stammt Liebeslust?</i>	píseň pro dva soprány a alt (sbor) s kytarou, vložky do hry <i>Der Kaufmann von Venedig</i>	
MONIUSZKO, Stanislav	1819	<i>Kupec benátský</i>	hudba k dramatu	
FOERSTER, Josef Bohuslav	1859	<i>Jessika</i>	kosmická opera (podle hry <i>Kupec benátský</i>)	60
JEREMIÁŠ, Otakar	1892	<i>Kupec benátský</i>	scénická hudba	
CASTELNUOVO-TEDESCO, Mario	1895	<i>Il mercante di Venezia</i> (Kupec benátský)	opera	181

Veselé paničky windsorské, komedie				
Hudební skladatel	Rok narození	Hudební dílo	Žánr	Číslo opusu
NICOLAI, Carl Otto	1810	<i>Die lustigen Weiber von Windsor</i> (<i>Veselé paničky windsorské</i>)	komická opera o třech jednáních	
VERDI, Giuseppe	1813	<i>Falstaff</i>	lyrická komediální opera (podle komedie <i>Veselé paničky windsorské</i>)	
ELGAR, Edward sir	1857	<i>Falstaff</i>	symfonická studie (na motivy komedie <i>Veselé paničky windsorské</i>)	

Slovník tedy není koncipován biograficky, ale faktograficky sleduje konotace hudebního a slovesného umění jako výslednici tvůrčího úsilí hudebních a literárních umělců. Rok narození skladatelů a literárních umělců (spisovatelů, dramatiků, básníků, libretistů) – jako jediný biografický údaj uváděný za jménem skladatele – má jednak (primárně) funkci identifikační, jednak (sekundárně) i funkci orientační, díky níž získává čtenář alespoň částečně představu i o historických, společenských a politických podmínkách a souvislostech, v jejichž průsečíku hudební či literární umělec žil a tvořil.

Při tvorbě tohoto *Slovníku* jsem vycházel z velmi rozsáhlého a žánrově bohatého soupisu zhudebněných literárních děl, který vznikl v průběhu téměř padesáti let. Materiál pro *Slovník* je tedy výsledkem soustavné excerpční práce. Jen tak a jen proto jsem mohl přistupovat ke zdrojům svých informací a následnému zpracování do značné míry samostatně. Pochopitelně jsem přitom využíval i četných **literárních a pramenných zdrojů**:

1. Větší část excerpovaných údajů má původ v české hudební lexikografické literatuře a životopisných monografiích, využito bylo všech zpracovaných tematických katalogů, ale i generálních katalogů hudebnin a hudebních adresářů. Značný objem dat byl získán z dostupných cizojazyčných hudebních slovníků a biografických monografií.
2. Jako cenný zdroj informací mi posloužily také přednášky mých vysokoškolských učitelů. S vděčností proto připomínám alespoň některé z nich: v oblasti hudební (především muzikologické) to byli František **Lýsek** (*1904), Jan **Racek** (*1905), Bohumír **Štědroň** (*1905), Josef **Veselka** (*1910)